

УДК 159.9

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2217.2024.59.40-47>

Катерина КРАВЧЕНКО, канд. психол. наук

ORCID ID: 0000-0002-8140-1759

e-mail: katerina.kravchenko@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

Ольга СОКОЛІНА, канд. філос. наук

ORCID ID: 0000-0003-0566-8467

e-mail: olha.sokolina@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

Ольга ЮРКОВА, доктор філософії

ORCID ID: 0000-0002-5679-6584

e-mail: olha.yurkova@knu.ua

Київський національний університет імені Тараса Шевченка, Україна

РОЗРОБКА МЕТОДИКИ ПСИХОЛОГІЧНОГО ВИВЧЕННЯ КАНДИДАТІВ НА ПРОХОДЖЕННЯ НАВЧАННЯ ЗА ПРОГРАМОЮ ПІДГОТОВКИ ОФІЦЕРІВ ЗАПАСУ

Вступ. Війна, яку розпочала російська федерація проти України, стала викликом для України і вимагає істотних змін у системі підготовки військових кадрів для набуття потужних спроможностей у захисті нашої держави. Однією з категорій військових кадрів, підготовка яких потребує окремої уваги, є офіцери запасу, тому постає необхідність удосконалення й підвищення якості відбору та підготовки офіцерів запасу. Саме тому метою дослідження стало відпрацювання ефективного механізму якісного відбору громадян України, вмотивованих і здатних під час здобуття тактичного рівня військової освіти до опанування військово-професійними та військово-спеціальними компетентностями, обов'язками для типових первинних посад осіб офіцерського складу, які виявили бажання навчатися за програмою підготовки офіцерів запасу.

Методи. Під час дослідження було використано теоретичні методи, застосовані для вивчення та всебічного аналізу науково-теоретичного доробку, що сформувався на сьогодні у межах обраної тематики.

Результати. Запропоновано етапи проведення лонгітюдного дослідження відповідно до багаторівневої методики психологічного вивчення громадян України під час конкурсного відбору для проходження військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу. Визначено вимоги до кандидатів на проходження навчання за базовим курсом L-1A, серед яких можна виділити такі: достатній рівень розумових здібностей, психологічна стійкість, аналітичний стиль мислення та наявність організаційних здібностей. Запропоновано критерії оцінювання кандидатів. Розглянуто методологічні засади для подальшого проведення експертного опитування.

Висновки. Розроблена багаторівнева методика психологічного вивчення кандидатів на проходження навчання за програмою підготовки офіцерів запасу надасть можливість оптимізувати процес психологічного вивчення кандидатів на проходження військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу.

Ключові слова: офіцери запасу, програма підготовки офіцерів запасу, військова підготовка офіцерів запасу, психологічне вивчення громадян України, лонгітюдне дослідження.

Вступ

Десятирічна війна, розв'язана російською федерацією проти України, стала найбільшим викликом для нашої суверенної держави. Військові дії вимагають істотних змін системи підготовки військових кадрів для набуття потужних спроможностей із захисту України. Однією з категорій військових кадрів, підготовка яких потребує окремої уваги, є офіцери запасу. Тому постає необхідність удосконалення та підвищення якості відбору та підготовки офіцерів запасу. Це зумовлено рядом обставин, а саме: приведення змісту військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу відповідно до потреб та сучасних завдань ЗС України; урахування в системі підготовки досвіду ведення бойових дій; впровадження та набуття особами військово-професійних компетентностей, визначених освітніми програмами курсів професійної військової освіти L-1A (базового курсу) та L-1B (фахового курсу). Ці обставини актуалізують потребу організувати коригування процедури психологічного вивчення кандидатів на проходження програм підготовки (відповідних курсів) офіцерів запасу.

Метою статті є відпрацювання ефективного механізму якісного відбору громадян України, вмотивованих і здатних під час здобуття тактичного рівня військової освіти до опанування військово-професійними та військово-спеціальними компетентностями, обов'язками для типових первинних посад осіб офіцерського складу,

які виявили бажання навчатися за програмою підготовки офіцерів запасу.

Завданнями дослідження є 1) визначення основних етапів лонгітюдного (тривалого) дослідження психологічного вивчення кандидатів на проходження навчання за програмою підготовки офіцерів запасу; 2) проведення аналізу вимог до кандидатів на проходження навчання за програмою підготовки офіцерів запасу; 3) формування психологічного інструментарію для вивчення кандидатів на проходження навчання за програмою підготовки офіцерів запасу (у т.ч., вдосконалення програмного забезпечення PSY-prof з урахуванням зазначених вище потреб); 4) проведення експертного опитування відповідно до предмета досліджень.

Огляд літератури. Питанню навчання і виховання майбутніх офіцерів, формуванню необхідних професійних компетентностей, а також розвитку їхніх особистісних професійно-важливих якостей, присвячена значна кількість наукових досліджень. У першу чергу це праці таких педагогів і психологів, як: І. Бех, Г. Васянович, С. Гончаренко, М. Данилов, А. Дьомін, Л. Занков, І. Зязюн, Л. Карамушка, Г. Костюк, В. Кремень, В. Лутай, О. Молл, В. Моляко, М. Нецадим, Н. Ничкало, О. Романовський, О. Савченко, С. Сисоєва, О. Сухомлинська, В. Ягупов, М. Ярмаченко та інші. Особливу увагу слід приділити напрацюванням цих науковців. І. Беліков та інші однією з найважливіших у структурі професійної

компетентності для офіцерів ЗС України називають організаційну компетентність, сформованість якої дає їм змогу якісно організовувати виконання завдань як особовим складом, так і свою власну управлінську діяльність (Беліков, 2023). С. Марченков акцентує увагу на важливості формування інформаційно-аналітичної компетентності у майбутніх офіцерів (Марченков, 2021). В. Ягупов, Р. Лиман та В. Білошицький вказують на значення саме аналітичного мислення в переліку лідерських компетентностей офіцера за досвідом західних країн НАТО (Ягупов, Лиман, & Білошицький, 2024). Вивчаючи проблемні питання у прийнятті командирських рішень під час управлінської діяльності, П. Жупінський, Р. Тимошенко, А. Фатальчук, В. Шемчук та С. Поздишев акцентують увагу на достатньому рівні розумових здібностей офіцерів (Жупінський, Тимошенко, & Фатальчук, 2016; Шемчук, 2012; Поздишев, 2015). Окрему увагу приділено рівню психологічної стійкості (стресостійкості, нервово-психічній стійкості) офіцерів, яка є одним із ключових аспектів у керуванні підрозділом в умовах ведення бойових дій (Клочков, 2022; Кравченко, 2022; Гутовська, 2022).

Отже, аналіз наукових джерел дозволяє визначити перелік психологічних характеристик та здібностей, якими мають володіти офіцери ЗС України: психологічна

стійкість, достатній рівень розумових здібностей, аналітичний тип мислення та організаційні здібності.

Методи

Для розв'язання поставлених завдань у процесі написання наукової статті використовувались такі методи: аналізу, синтезу, класифікації та оглядово-аналітичний метод. Використання цих методів дозволило вивчити на практиці в зазначеній галузі, провести огляд та аналіз отриманих іншими вченими даних з метою їх подальшої систематизації.

Результати

Військово-професійна діяльність офіцера ЗС України є специфічною з огляду на педагогічні, психологічні, соціальні, моральні та інші аспекти, які пов'язані з необхідністю ухвалення самостійного, вираженого й обґрунтованого рішення як в умовах повсякденної життєдіяльності військових частин, так і під час виконання бойових завдань.

Виходячи з існуючої системи підготовки кандидатів на проходження навчання за програмою підготовки офіцерів запасу виникає потреба розроблення "Багаторівневої системи психологічного вивчення осіб, які навчаються за програмою офіцерів запасу" (табл. 1).

Таблиця 1

Багаторівнева система психологічного вивчення осіб, які навчаються за програмою офіцерів запасу						
Терміни навчання	1 рік		1 рік		1 рік	
Рівні навчання	БЗВП	Рівень 1. Психологічне вивчення кандидатів на проходження базового курсу тактичного рівня L-1A	L-1A	Рівень 2. Психологічне вивчення кандидатів на проходження базового курсу тактичного рівня L-1B	L-1B	Рівень 3. Психологічне вивчення – аналіз відгуків на випускників
"Багаторівнева система психологічного вивчення осіб, які навчаються за програмою офіцерів запасу"						
Етапи лонгітудного дослідження щодо психологічного вивчення осіб, які навчаються за програмою офіцерів запасу	1 етап		2 етап		3 етап	

Метою створення багаторівневої системи психологічного вивчення осіб, які навчаються за програмою офіцерів запасу (далі – БСПВ) є підвищення якості підготовки військових кадрів шляхом додаткового вивчення їх психологічних характеристик із подальшими рекомендаціями щодо проходження навчання.

БСПВ може функціонувати за наявності таких умов:

- 1) проходження базової загальної військової підготовки (далі БЗВП) є обов'язковим для всіх громадян України чоловічої статі, а жінкам – за бажанням;
- 2) проходження первинної військової підготовки має відбутися за рахунок коштів державного бюджету.

БСПВ складається з трьох рівнів (табл. 1).

Рівень 1. Психологічне вивчення, яке проводиться після проходження БЗВП (по завершенню першого року

основного навчання) і дає можливість рекомендувати слухачам продовжити навчання за програмою підготовки офіцерів запасу (а саме, проходження базового курсу L-1A) або продовжити навчання за програмою підготовки осіб сержантського складу.

Рівень 2. Психологічне вивчення, яке проводиться після другого року навчання слухачів і дає можливість рекомендувати слухачам продовжити навчання за програмою підготовки офіцерів запасу (а саме, проходження фахового курсу L-1B) за напрямками підготовки офіцерів командної ланки або офіцерів підрозділів забезпечення.

Рівень 3. Психологічне вивчення на цьому рівні передбачає аналіз відгуків на випускників з місця їхнього несення служби (у разі, якщо їх буде призвано).

Ураховуючи потребу в наявності багаторівневої системи психологічного вивчення і вже існуючі напрацювання у вигляді керівних документів (Міністерство оборони України, 2009, 2022; Кабінет Міністрів України, 2012; МОУ, МОЗУ, МОНУ, 2016; МОУ, МОНУ, 2015) є необхідність у додатковому дослідженні, яке надасть можливість вдосконалити запропоновану БСПВ, визначити переваги й недоліки її впровадження та буде складатися з декількох етапів лонгітюдного методу дослідження.

Сутнісна ознака лонгітюдного методу полягає в процедурній організації психологічного дослідження з метою більш змістовного відображення предмета дослідження. Цей метод задає періодичність, послідовність і

системність експериментального процесу психологічного пізнання конкретного явища (Конверський, 2010).

Лонгітюдний (від лат. *тривалість*) **метод дослідження**, який характеризується тим, що протягом тривалого часу послідовно і з певною періодичністю вивчаються конкретні показники одних і тих самих респондентів. При цьому, для збору фактичного матеріалу можуть застосовуватися найрізноманітніші психодіагностичні інструментарії (Конверський, 2010; Туриніна, 2018).

Отже, лонгітюдним дослідження щодо психологічного вивчення осіб, які навчаються за програмою підготовки офіцерів запасу, є серія зрізів через визначений проміжок часу. Це дослідження проходить у три етапи, які можна зобразити, як на рис. 1.

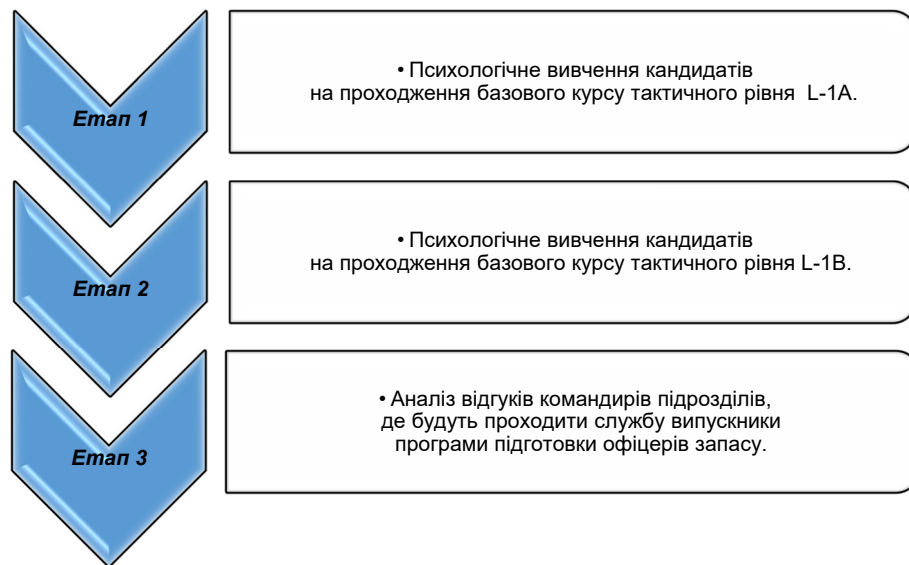

Рис. 1. Етапи психологічного вивчення кандидатів на проходження навчання за програмою офіцерів запасу

Психологічне вивчення *етапу 1* проходить по закінченню БЗВП. Він має на меті дослідити розумові здібності, рівень стресостійкості та набуті в процесі освоєння курсу БЗВП знаннями, вміннями, навичками та індивідуально-психологічними якостями кандидатів. Результатом дослідження стане диференціація та виявлення тих слухачів, які мають потенціал освоїти програму підготовки L-1A. Такі кандидати в подальшому отримуватимуть офіцерське звання. Кандидатам, які за своїми індивідуально-психологічними якостями будуть менш успішними, запропонують навчання на курсах сержантської підготовки.

Організація психологічного вивчення кандидатів на етапі 1. Із метою реалізації етапу 1 необхідно визначити групу осіб, які успішно освоїли курс БЗВП і мають бажання продовжити навчання за програмою підготовки офіцерів запасу на рівні L-1A. Для допущення кандидатів до проходження цієї програми пропонується їхнє психологічне вивчення підібраними методиками, які будуть розглянуті далі.

Психологічне вивчення *етапу 2* проходить через календарний рік від етапу 1. Цей етап має на меті розподілити кандидатів на тих, хто має потенціал обіймати офіцерські посади командного спрямування та офіцерські посади в підрозділах забезпечення. На цьому рівні всі кандидати навчаються за програмою базового курсу тактичного рівня L-1B.

Організація психологічного вивчення кандидатів на етапі 2. Із метою проведення психологічного вивчення на етапі 2 необхідно дослідити ту ж саму групу осіб, які

успішно освоїли базовий курс тактичного рівня L-1A. Зважаючи на те, що ці особи є претендентами для проходження курсу базового рівня L-1B, пропонуємо провести психологічне вивчення підібраними методиками, які будуть розглянуті далі.

Оцінювання на *етапі 3*. Із метою вдосконалення системи підготовки офіцерів запасу проводиться аналіз службової діяльності випускників закладів фахової передвищої військової освіти.

Організація оцінювання кандидатів на етапі 3. Вказаний етап оцінювання проходить через пів року після того, як випускники програми підготовки офіцерів запасу розпочали військову службу. Командири, у підпорядкуванні яких перебувають випускники, надають відгуки на тих осіб, яких було залучено до попередніх етапів дослідження.

Реалізація усіх етапів лонгітюдного дослідження, збір даних, їхнє опрацювання та узагальнення покладається на керівника військового підрозділу ЗВО.

Як видно з періодичності та системності лонгітюдного дослідження, психологічне вивчення кандидатів на проходження навчання за програмою офіцерів запасу як мінімум займає три з половиною років. Враховуючи відстроченість ефективності запропонованої процедури, її можливо буде оцінити лише через пів року після крайнього етапу, тобто після входження підготовлених офіцерів на посаду. Результати цього вивчення будуть зазначені у відгуках командирів підрозділів.

Далі нам необхідно провести аналіз вимог до кандидатів на проходження навчання за програмою підготовки офіцерів запасу. *Метою* зазначеного аналізу є визначення тих психологічних характеристик та здібностей, які нададуть можливість рекомендувати кандидатів для подальшого навчання на L-1A. У разі відсутності необхідних психологічних характеристик і здібностей, кандидати

будуть рекомендовані для проходження навчання за програмою підготовки сержантів.

Спираючись на освітню програму базового курсу тактичного рівня L-1A, а саме, на програмні військово-професійні компетентності, якими повинен оволодіти кандидат після навчання, їх можна умовно розділити на особистісні та професійні (табл. 2).

Таблиця 2

Особистісні та професійні компетентності, які повинен набути кандидат після проходження базового курсу тактичного рівня L-1A

Особистісні компетентності		Професійні компетентності	
1.	Сумлінність у виконанні службових обов'язків (ВПК-1)	1.	Здатність вдосконалювати свої фахові, методичні та фізичні навички; особисто проводити заняття з бойової підготовки з особовим складом; працювати з таємними документами, зберігати зброю та боеприпаси, забезпечувати дотримання заходів безпеки на заняттях (ВПК-5)
2.	Здатність до планувати, організовувати бій, управляти підрозділом (ВПК-2)	2.	Здатність організовувати РХБ захист у підрозділі, застосовувати засоби індивідуального захисту та долати райони зараження в різних умовах обстановки під час виконання завдань за призначенням (ВПК-6)
3.	Здатність застосовувати знання з теорії управління та прийняття рішень, проводити історико-ретроспективний аналіз (ВПК-3)	3.	Здатність визначати тактичні властивості місцевості при веденні бойових дій у різних умовах; працювати з топографічними картами та фотодокументами; орієнтуватися на місцевості за картою, без карти та за допомогою навігаційних приладів (ВПК-7)
4.	Лідерські якості: вести за собою особовий склад, демонструвати цінності, властивості характеру і мислення на основі прикладів етосу Воїна та видатного військового лідерства (ВПК-4)	4.	Здатність виконувати завдання інженерної підтримки в різних видах бою (ВПК-8)
5.	Здатність виконувати професійну діяльність у умовах тривалих різнопланових фізичних навантажень і психічних напружень (ВПК-10)	5.	Здатність підтримувати зв'язок у підрозділі (ВПК-9)
		6.	Організовувати підготовку військовослужбовців для забезпечення їх фізичної готовності до виконання завдань за призначенням; організовувати виконання завдань з тактичної медицини (ВПК-10)
		7.	Здатність готувати штатну зброю підрозділу до бойового застосування; ефективно використовувати бойові і технічні можливості озброєння (зброї) під час ведення бою (бойових дій), проведенні усіх видів занять із підпорядкованим особовим складом; здатність володіти прийомами та способами влучного вогню з штатного озброєння по цілях тощо (ВПК-11)
		8.	Здатність застосовувати дисциплінарну практику до підпорядкованого особового складу; керувати підрозділом із дотриманням норм міжнародного права (ВПК-12)

Таким чином, з табл. 2 видно, що професійні компетентності набуваються під час навчання (що є очевидним), а от для того, аби набути особистісних компетентностей, у кандидата мають бути певні задатки та вже сформовані певні психологічні характеристики. Це пов'язано з тим, що психологічні характеристики, а особливо особистісні, формуються, починаючи від народження та протягом певного часу й є достатньо стабільними. Тобто та вікова група кандидатів, яка виявила бажання навчатися за програмою підготовки офіцерів запасу, є вже сформованими особистостями і їм або притаманні певні риси, або ні. Наприклад, якщо людина не звикла сумлінно, чесно та відповідально ставитися до будь-якої своєї діяльності (чи то навчання у школі, чи то виконання прохань батьків тощо), то вона не почне після проходження курсу L-1A сумлінно і чесно виконувати службові обов'язки згідно з вимогами Статутів ЗС України.

Отже, спираючись на зазначені вище особистісні компетентності, можемо визначити такі психологічні характеристики і здібності, які мають бути притаманними майбутнім офіцерам, а саме: *сумлінність* (як риса особистості); *аналітичне мислення*; *лідерські якості* (здатність надихати та мотивувати підлеглих, вміння приймати рішення та брати на себе відповідальність тощо); *організаційні здібності*; *розумові здібності* (для опану-

вання матеріалу курсу). Зазначений перелік можна розширити шляхом аналізу загалом діяльності офіцерів ЗС України: *комунікативні навички* (вміння чітко й ефективно спілкуватися з підлеглими та вищим командуванням, вміння слухати та розуміти потреби інших тощо); *достатній рівень стресостійкості* (здатність працювати під тиском та в умовах невизначеності, вміння зберігати спокій та ясність мислення в екстремальних ситуаціях тощо); *дисциплінованість* (особиста дисципліна та здатність підтримувати дисципліну серед підлеглих, повага до військових правил та процедур тощо); *професіоналізм* (високий рівень знань і навичок у військовій справі, постійне прагнення до професійного розвитку та самовдосконалення тощо).

Аналізуючи зазначені вище психологічні характеристики та здібності, можна зазначити, що більшість із них також має бути притаманна і сержантам для їхньої успішної та ефективної професійної діяльності. Зважаючи на зазначену вище мету, нам необхідно визначити саме відмінності між цими показниками, щоб можна було рекомендувати кандидатів або для подальшого навчання за програмою підготовки офіцерів, або, все ж таки, сержантів. Для більшої наочності отримані результати зведені в табл. 3.

Таблиця 3

Визначення відмінностей у психологічних характеристиках і здібностях між офіцерами та сержантами

№	Психологічні характеристики та здібності	Офіцери	Сержанти
1.	сумлінність (як риса особистості)	+	+
2.	аналітичне мислення	+	
3.	лідерські якості (здатність надихати та мотивувати підлеглих, вміння приймати рішення та брати на себе відповідальність тощо)	+	+
4.	організаційні здібності	+	
5.	розумові здібності (для опанування матеріалу курсу)	+	+
6.	комунікативні навички (вміння чітко й ефективно спілкуватися з підлеглими та вищим командуванням, вміння слухати і розуміти потреби інших тощо)		+
7.	достатній рівень стресостійкості (здатність працювати під тиском і в умовах невизначеності, вміння зберігати спокій та ясність мислення в екстремальних ситуаціях тощо)	+	+
8.	дисциплінованість (особиста дисципліна та здатність підтримувати дисципліну серед підлеглих, повага до військових правил і процедур тощо)	+	+
9.	професіоналізм (високий рівень знань і навичок у військовій справі, постійне прагнення до професійного розвитку та самовдосконалення тощо)	+	+

Таким чином, з табл. 3 видно, що виокремлено такі психологічні характеристики та здібності, які дозволять рекомендувати кандидатів для подальшого навчання за програмою підготовки офіцерів Л-1А. Розглянемо їх більш детально.

Аналітичне мислення – це здатність аналізувати складні проблеми дійсності та ситуації, розбиратися у складних інформаційних потоках та розділяти деталі від загального. Воно передбачає систематичне і логічне мислення, здатність виділяти ключові факти та зв'язки, робити висновки та вирішувати завдання. Особистості з розвинутих аналітичних мисленням здатні працювати з великими обсягами інформації, деталізувати та знаходити оптимальні шляхи до досягнення мети. Вони здатні бачити ситуацію в більш широкому контексті та знаходити кращі рішення, що допомагає їм бути більш ефективними й успішними. Аналітичне мислення має велике значення в різних сферах нашого життя: 1) прийняття рішень: аналітичне мислення допомагає проаналізувати всі можливі варіанти та знайти оптимальне рішення; 2) професійний розвиток: аналітичне мислення дозволяє пристосовуватися до нових викликів та бути ефективним у різних сферах діяльності; 3) розв'язання проблем: вміння аналізувати ситуацію та виокремлювати ключові чинники, допомагає вирішувати проблеми і знаходити шляхи до їхнього вирішення; 4) креативність: розвинуте аналітичне мислення може сприяти розвитку креативності, здатність знаходити нестандартні шляхи до вирішення завдань і знаходити нові рішення, дозволяє бути більш ефективним у своїй професійній діяльності (Аналітичне мислення, б. д).

Стосовно організаційних і комунікативних здібностей, на нашу думку, організаційні мають здебільшого бути притаманні все ж таки офіцерському складу, а комунікативні – сержантському.

Таким чином, теоретичний аналіз сучасних наукових джерел та аналіз військово-професійних компетенцій, якими повинен володіти майбутній офіцер дозволили визначити вимоги до кандидатів на проходження навчання за базовим курсом Л-1А: **достатній рівень розумових здібностей, психологічна стійкість,**

аналітичний стиль мислення та наявність організаційних здібностей.

Окремо необхідно зупинитись на формуванні психодіагностичного інструментарію для вивчення кандидатів на проходження навчання за програмою підготовки офіцерів запасу. Спираючись на зазначені вище вимоги, а саме: наявність у кандидатів на навчання за базовим курсом Л-1А достатнього рівня розумових здібностей, психологічної стійкості, аналітичного стилю мислення та організаційних здібностей пропонуємо такий психологічний інструментарій:

1) опитувальник "Стилі мислення" (Р. Бремсон, А. Харісон);

2) методика виявлення комунікативних та організаторських здібностей "КОЗ-2" (В. Синявський, Б. Федоришин);

3) багатофакторна методика «Нервово-психічна нестійкість – акцентуація "НПН-А"» (Р. Кеттел, адаптація К. Поляков, А. Глушко);

4) методика «Короткий орієнтовний тест "КОТ"» (В. Бузін, Е. Вандерлік).

Вибір зазначених методик регламентований керівними документами, а саме: наказом Міністерства оборони України від 12.09.2022 р. № 272 "Про затвердження Інструкції з організації професійно-психологічного відбору у Збройних Силах України та Державній спеціальній службі транспорту" (Міністерство оборони України, 2022); військовими публікаціями: ТКП 1-00(160)03.01 методичні рекомендації "З вивчення психічних станів, процесів та властивостей військовослужбовців із застосуванням програмного забезпечення PSY-D" (Кравченко та ін., 2022), затверджена Тимчасово виконуючим обов'язки начальника Головного управління морально-психологічного забезпечення ЗСУ від 16.03.2021 р. та ВП 1-00(160).250; методичні рекомендації "Проведення професійно-психологічного відбору у Збройні Сили України за допомогою програмного забезпечення PSY-prof", затверджена начальником Головного управління морально-психологічного забезпечення ЗСУ від 27.12.2022 р. (Кравченко, 2022).

Розглянемо запропоновані методики більш детально і визначимо критерії оцінювання кандидатів на навчання (табл. 4).

Таблиця 4

Критерії оцінювання кандидатів на навчання

	Методики	Шкали	Рекомендовано	Частково рекомендовано	Не рекомендовано
1.	Опитувальник "Стилі мислення" (Р. Бремсон, А. Харісон)	Аналітичний стиль мислення	Від 66 балів і більше	60–65 балів	До 60 балів
2.	Методика виявлення комунікативних та організаторських здібностей "КОЗ-2" (В. Синявський, Б. Федоришин).	Організаційні здібності	Від 0,76 балів і вище	Від 0,66 до 0,75 балів	До 0,66 балів
3.	Багатофакторна методика «Нервово-психічна нестійкість – акцентуація "НПН-А"» (Р. Кеттел, адаптація К. Поляков, А. Глушко)	Нервово-психічна нестійкість	0–3 стени	4–7 стенів	8–10 стенів
		Істерична акцентуація	0–3 стени	4–7 стенів	8–10 стенів
		Психастенічна акцентуація	0–3 стени	4–7 стенів	8–10 стенів
		Психопатична акцентуація	0–3 стени	4–7 стенів	8–10 стенів
		Паранояльна акцентуація	0–3 стени	4–7 стенів	8–10 стенів
		Шизофренічна акцентуація	0–3 стени	4–7 стенів	8–10 стенів
4.	Методика «Короткий орієнтовний тест "КОТ"» (В. Бузін, Е. Вандерлік)	Рівень розумових здібностей	25 і більше балів	14–24 балів	Менше 13

Примітка 1. У разі, якщо один із показників має критерій "не рекомендовано", то кандидат не рекомендується для проходження навчання за базовим курсом L-1A.

Примітка 2. Ці методики мають, окрім визначених шкал й інші. Слід зазначити, що при інтерпретації отриманих результатів показники інших шкал до уваги не беруться.

Проведення психологічного вивчення на цьому етапі **рекомендовано** з використанням програмного забезпечення PSY-prof, розробленого фахівцями Військового інституту Київського національного університету імені Тараса Шевченка у межах науково-дослідної роботи "Обґрунтування комплексу заходів щодо професійно-психологічного відбору громадян України до Збройних Сил України", шифр "Результат" у 2022 р. і видане у вигляді військової публікації ВП 1-00(160).250 «Методичні рекомендації "Проведення професійно-психологічного відбору із застосуванням програмного забезпечення PSY-prof"» (Кравченко, 2022). Це програмне забезпечення дає можливість оптимізувати процес проведення психологічного вивчення кандидатів і виключити людський фактор у процесі обробки отриманих результатів.

Станом на сьогодні програмне забезпечення вдосконалене методиками для психологічного вивчення кандидатів на навчання за базовим курсом L-1A, згодом планується додати методики для психологічного вивчення кандидатів для проходження базового курсу L-1B.

Таким чином, психологічний інструментарій для вивчення кандидатів для проходження навчання за базовим курсом L-1A складає чотири психодіагностичні методики, а його проходження, орієнтовно, займатиме до 3 год.

Проведення експертного опитування відповідно до предмета дослідження. Методологічні засади проведення експертного опитування. Експертне (лат. expertus – досвідчений) оцінювання – метод отримання узагальненої інформації шляхом оцінювання ситуації, події чи явища групою незалежних експертів (Конверський, 2010; Туриніна, 2018). До методу експертного опитування звертаються зазвичай на початковому етапі дослідження у процесі визначенні його проблеми і цілі, а також на заключному етапі – як до одного з методів контролю отриманих результатів дослідження. Основні етапи експертного опитування: підбір експертів, їх

опитування, обробка результатів. Підбір експертів – найбільш відповідальний етап. До складу експертів залучаються спеціально підібрані висококваліфіковані фахівці заданої тематики. За допомогою думки та оцінки експертів встановлюється відповідний показник якості запропонованого вирішення поставленого питання (Конверський, 2010; Туриніна, 2018). У разі, якщо тема (дослідження) отримала максимальну підтримку експертів, вона вважається перспективною.

Таким чином, критеріями відбору експертів, які будуть залучені до дослідження є:

- наявність вченого звання, не нижче "доктора психологічних наук";
- досвід служби в ЗС України (або досвід роботи у ВВНЗ, ВНП(ЗВО));
- широка обізнаність у темі дослідження, наявність необхідних знань і досвіду для всебічного оцінювання поставленого питання;
- об'єктивність, справедливість та неупередженість поглядів на якості запропонованого рішення поставленого питання.

Результати проведення експертного опитування. Із метою проведення експертного опитування, залученим експертам будуть надіслані всі матеріали "Наукового обґрунтування багаторівневої методики психологічного вивчення громадян України в процесі конкурсного відбору для проходження військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу". Результатами проведення експертного опитування стануть рецензії (відгуки). Ці рецензії мають містити об'єктивні погляди експертів, можливі рекомендації та пропозиції.

Дискусія і висновки

Під час дослідження було проведено наукове обґрунтування багаторівневої методики психологічного вивчення громадян України в процесі конкурсного відбору

для проходження військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу та отримані такі результати:

1) запропоновано етапи проведення лонгітюдного дослідження відповідно до багаторівневої методики психологічного вивчення громадян України в процесі конкурсного відбору для проходження військової підготовки за програмою підготовки офіцерів запасу;

2) визначено вимоги до кандидатів на проходження навчання за базовим курсом L-1A, серед яких можна виокремити достатній рівень розумових здібностей, психологічну стійкість, аналітичний стиль мислення та наявність організаційних здібностей (психологічне вивчення кандидатів за допомогою запропонованого психологічного інструментарію, яке займає приблизно до 3 год);

3) запропоновано критерії оцінювання кандидатів. Особливої уваги заслуговує багатоміжний методика «Нервово-психічна нестійкість – акцентуація "НПН-А"» (Р. Кеттел, адаптація К. Поляков, А. Глушко), у зв'язку з тим, що кандидати, які ввійшли до категорії "не рекомендовано", не рекомендуються до проходження навчання не лише за програмою підготовки офіцерів запасу, але і сержантів;

4) розглянуто методологічні засади для подальшого проведення експертного опитування за такої необхідності.

Внесок авторів: Катерина Кравченко – написання (оригінальна чернетка), концептуалізація, методологія, висновки; Ольга Соколіна – огляд джерел, написання (перегляд та редагування); Ольга Юркова – аналіз проблеми, написання (перегляд та редагування).

Список використаних джерел

- Психологічна енциклопедія. (б. д.). *Аналітичне мислення це*. Громадська організація "Український психологічний ХАБ". <https://www.psykholoh.com/post/%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B5-%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%86%D0%B5>
- Беліков, І. О. (2023). *Формування організаційної компетентності у майбутніх фахівців із фізичної культури і спорту Збройних Сил України* [Дис. доктора філософії]. Національний університет оборони України імені Івана Черняховського.
- Гутовська, Н. В. (2022). Емпіричне дослідження нервово-психічної стійкості у структурі особистості військовослужбовців учасників АТО. *Двадцять третя Всеукраїнська практично-пізнавальна інтернет-конференція "Наукове мислення"*. <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/53-dvadtysat-tretyavseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/549-empirichnedoslizhennya-nervovo-psikhichnoji-stijkosti-u-strukturi-osobistostivijskovosluzhbovtiv-uchasnikiv-ato>
- Жупінський, П., Тимошенко, Р., & Фатальчук, А. (2016). Проблемні питання прийняття рішення командиром в управлінській діяльності. *Збірник наукових праць Центру стратегічних досліджень Національного університету оборони України*, 1(56), 48–54.
- Кабінет Міністрів України. (2012). *Про затвердження Порядку проведення військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу* (постанова від 01.02.2012 року № 48). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/48-2012-%D0%BF#Text>
- Клочков, В. (2022). Особливості формування психологічної стійкості майбутніх офіцерів Збройних Сил України. *Вісник Національного університету оборони України*, 70(6), 67–77. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-70-6-67-77>
- Кравченко, К. О. (2022). Теоретико-методологічні засади проблематики психологічної стійкості військовослужбовців Збройних Сил України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Військово-спеціальні науки*, 1(49), 38–47.
- Кравченко, К. О., Мась, Н. М., Наседкін, Д. Б., Соколіна, О. В., & Скрябін, О. Л. (2021). Військова публікація ТКП 1-00(160)03.01. Методичні рекомендації "З вивчення психічних станів, процесів та властивостей військовослужбовців із застосуванням програмного забезпечення PSY-D". https://sprotvyg7.com.ua/wp-content/uploads/2024/02/2_%D0%A2%D0%9A%D0%9F-1-0016003.01-%D0%A2%D0%98%D0%9C-%D0%9C%D0%A0-%D0%97-%D0%92%D0%98%D0%92-%D0%9F%D0%A1-%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%9F%D0%A0%D0%92%D0%9B-%D0%97%D0%90%D0%A1-%D0%9F%D0%A0-%D0%97%D0%90%D0%91-PSY-D.pdf
- Кравченко, К. О., Беспалько А. О., Лелюк М. Г., Мась Н. М., & Соколіна О. В. (2022). *Військова публікація ВП 1-00(160).250. Методичні рекомендації "Проведення професійно-психологічного відбору у Збройні Сили України за допомогою програмного забезпечення PSY-prof"*. Військовий інститут Київського національного університету імені Тараса Шевченка спільно з

Управлінням психологічного забезпечення Головного управління морально-психологічного забезпечення Збройних Сил України.

Марченко, С. М. (2021). *Формування інформаційно-аналітичної компетентності майбутніх офіцерів у процесі фахової підготовки*. [Дис. канд. пед. наук]. Житомирський державний університет імені Івана Франка.

Міністерство оборони України. (2009). Інструкція з організації та проведення професійно-психологічного відбору кандидатів на навчання у вищих військових навчальних закладах та військових навчальних підрозділах вищих навчальних закладів (наказ від 09.07.2009 р. № 355). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-09#Text>

Міністерство оборони України. (2022). *Про затвердження Інструкції з організації професійно-психологічного відбору у Збройних Силах України та Державній спеціальній службі транспорту* (наказ від 12.09.2022 року № 272). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1088-22#Text>

Міністерство оборони України, Міністерство освіти і науки України. (2015). *Про затвердження інструкції про організацію військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу* (наказ від 14.12.2015 р. № 719/1289). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1678-15#Text>

Міністерство оборони України, Міністерство охорони здоров'я України, Міністерство освіти і науки України. (2016). *Про затвердження Інструкції про організацію військової підготовки громадян України за програмою підготовки офіцерів запасу медичної служби* (наказ від 29.06.2016 р. № 322/631/709). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1070-16#Text>

Конверський, А. Є. (2010). *Основи методології та організації наукових досліджень*. Центр учбової літератури.

Поздишев, С. О. (2015). Значення прийняття управлінського рішення під час проведення антитерористичної операції. *Матеріали науково-методичного семінару "Спеціальна спрямованість фізичної підготовки як складова особистої безпеки військовослужбовців"* (Київ, 17 травня). Нац. ун-т оборони України ім. Івана Черняховського. НУОУ, 14–16.

Туриніна, О. Л. (2018). *Методологія та методи психологічного дослідження*. ДП "Вид. дім "Персонал". https://maup.com.ua/assets/files/lib/book/metod_psih_dosl.pdf

Шемчук, В. А. (2012). Педагогічні умови розвитку управлінського мислення майбутніх магістрів військового управління в системі після дипломної освіти [Дис. канд. пед. наук]. Київ: НУОУ.

Ягупов, В., Лиман, Р., & Білошицький, В. (2024). Лідерська компетентність як провідна складова військово-професійної компетентності сучасного офіцера за досвідом західних країн НАТО. В Л. І. Ткаченко, В. М. Шулґа (Ред.), *Національна наука і освіта в умовах війни РФ проти України та сучасних цивілізаційних викликів. Матеріали V Всеукраїнської міжгалузевої науково-практичної онлайн-конференції*: 27 бер. – 2 квіт. 2024 р. (с. 1301–1311). Інститут обдарованої дитини НАПН України.

References

- Basics of methodology and organization of scientific research (2010): teaching. manual for students, cadets, graduate students and adjuncts / edited by A. E. Konverskyi. Center for Educational Literature [in Ukrainian].
- Belikov, I. O. (2023). Formation of organizational competence among future specialists in physical culture and sports of the Armed Forces of Ukraine. [Doctoral dissertation]. National University of Defense of Ukraine named after Ivan Chernyakhovsky [in Ukrainian].
- Cabinet of Ministers of Ukraine. (2012). *On the approval of the Procedure for conducting military training of citizens of Ukraine according to the reserve officer training program* (Resolution No. 48 dated February 1, 2012). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/48-2012-%D0%BF#Text>
- Gutovska, N. V. (2022). Empirical study of neuropsychological stability in the personality structure of servicemen participating in the anti-terrorist operation. *The twenty-third All-Ukrainian practical-cognitive Internet conference "Scientific thinking"* [in Ukrainian]. <http://naukam.triada.in.ua/index.php/konferentsiji/53-dvadtysat-tretyavseukrajinska-praktichno-piznavalna-internet-konferentsiya/549-empirichnedoslizhennya-nervovo-psikhichnoji-stijkosti-u-strukturi-osobistostivijskovosluzhbovtiv-uchasnikiv-ato>
- Klochov, V. (2022). Peculiarities of the formation of psychological stability of future officers of the Armed Forces of Ukraine. *Bulletin of the National University of Defense of Ukraine*, 70(6), 67–77. <https://doi.org/10.33099/2617-6858-2022-70-6-67-77>
- Kravchenko, K. O. (2022). Theoretical and methodological foundations of the problem of psychological stability of servicemen of the Armed Forces of Ukraine. *Bulletin of Taras Shevchenko Kyiv National University. Military special sciences*. 1(49), 38–47 [in Ukrainian].
- Kravchenko, K. O., Mas, N. M., Nasedkin, D. B., Sokolina, O. V., & Skryabin, O. L. (2021). Military publication TKP 1-00(160)03.01. Methodological recommendations "On the study of mental states, processes and properties of military personnel using PSY-D software" [in Ukrainian]. https://sprotvyg7.com.ua/wp-content/uploads/2024/02/2_%D0%A2%D0%9A%D0%9F-1-0016003.01-%D0%A2%D0%98%D0%9C-%D0%9C%D0%A0-%D0%97-%D0%92%D0%98%D0%92-%D0%9F%D0%A1-%D0%A1%D0%A2%D0%90%D0%9F%D0%A0%D0%92%D0%9B-%D0%97%D0%90%D0%A1-%D0%9F%D0%A0-%D0%97%D0%90%D0%91-PSY-D.pdf
- Kravchenko, K. O., Bepalko, A. O., Lelyuk, M. G., Mas, N. M., & Sokolina, O. V. (2022). *Military publication VP 1-00(160).250. Methodical recommendations "Professional and psychological selection in the Armed Forces of Ukraine"*

using PSY-prof software". Military Institute of Taras Shevchenko National University of Kyiv together with the Department of Psychological Support of the Main Department of Moral and Psychological Support of the Armed Forces of Ukraine [in Ukrainian].

Marchenkov, S.M. (2021). *Formation of informational and analytical competence of future officers in the process of professional training*. [PhD (Ped.) dissertation]. Zhytomyr Ivan Franko State University [in Ukrainian].

Ministry of Defense of Ukraine. (2009). Instructions on the organization and conduct of professional and psychological selection of candidates for training in higher military educational institutions and military educational units of higher educational institutions. (order No. 355 dated 09.07.2009) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0893-09#Text>

Ministry of Defense of Ukraine. (2022). On the approval of the Instructions for the organization of professional and psychological selection in the Armed Forces of Ukraine and the State Special Service of Transport (order dated September 12, 2022 No. 272) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1088-22#Text>

Ministry of Defense of Ukraine, Ministry of Education and Science of Ukraine. (2015). On the approval of the instruction on the organization of military training of Ukrainian citizens under the reserve officer training program (order dated 14.12.2015 No. 719/1289) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1678-15#Text>

Ministry of Defense of Ukraine, Ministry of Health of Ukraine, Ministry of Education and Science of Ukraine. (2016). On the approval of the Instruction on the organization of military training of citizens of Ukraine under the program of training of reserve officers of the medical service" (order dated

06.29.2016 No. 322/631/709) [in Ukrainian]. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1070-16#Text>

Pozdyshev, S. O. (2015). The importance of making a management decision during an anti-terrorist operation. *Materials of the scientific and methodical seminar "Special orientation of physical training as a component of personal safety of military personnel"* (Kyiv, May 17). National University of Defense of Ukraine named after Ivan Chernyakhovskiy. NUOU, 14–16 [in Ukrainian].

Psychological encyclopedia. (n. d.). *Analytical thinking is*. Non-governmental organization "Ukrainian Psychological HAB" [in Ukrainian]. <https://www.psykholoh.com/post/%D0%B0%D0%BD%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B5-%D0%BC%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BD%D1%8F-%D1%86%D0%B5>

Shemchuk, V. A. (2012). *Pedagogical conditions for the development of managerial thinking of future masters of military administration in the post-diploma education system* [PhD (Ped.) Dissertation]. Kyiv: The National Defense University of Ukraine [in Ukrainian].

Turina, O. L. (2018). *Methodology and methods of psychological research*. Publishing house "Personal" [in Ukrainian]. <https://maup.com.ua/asse>

Zhupinsky, P., Tymoshenko, R., & Fatachuk, A. (2016). Problematic issues of decision-making by the commander in management activities. *Collection of scientific works of the Center for Strategic Studies of the National Defense University of Ukraine*, 1(56), 48–54 [in Ukrainian].

Отримано редакцією журналу / Received: 20.07.24

Прорецензовано / Revised: 23.07.24

Схвалено до друку / Accepted: 29.07.24

Kateryna KRAVCHENKO, PhD (Psychol.)

ORCID ID: 0000-0002-8140-1759

e-mail: katerina.kravchenko@knu.ua

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Olha SOKOLINA, PhD (Philos.)

ORCID ID: 0000-0003-0566-8467

e-mail: olha.sokolina@knu.ua

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

Olha YURKOVA, PhD

ORCID ID: 0000-0002-5679-6584

e-mail: olha.yurkova@knu.ua

Taras Shevchenko National University of Kyiv, Kyiv, Ukraine

SCIENTIFIC JUSTIFICATION OF THE MULTI-LEVEL METHOD OF PSYCHOLOGICAL STUDY OF CITIZENS OF UKRAINE DURING COMPETITIVE SELECTION FOR MILITARY TRAINING UNDER THE TRAINING PROGRAM FOR RESERVE OFFICERS

Background. The war started by the Russian Federation against Ukraine has become a challenge for Ukraine and requires significant changes in the system of training military personnel to acquire powerful capabilities in the defense of our state. Reserve officers are one of the categories of military personnel whose training requires special attention, therefore there is a need to improve the quality of selection and training of reserve officers. That is why the aim of the study was to work out an effective mechanism for the qualitative selection of citizens of Ukraine who are motivated and capable, in the course of obtaining a tactical level of military education, to master military-professional and military-special competences, duties for typical primary positions of officers, who expressed a desire to study under reserve officer training program.

Methods. In the course of the study, theoretical methods were used for the study and comprehensive analysis of the scientific and theoretical development that has been formed today within the chosen subject.

Results. The stages of conducting a longitudinal study in accordance with the multi-level method of psychological study of citizens of Ukraine during the competitive selection for military training under the reserve officer training program are proposed. The requirements for candidates for training in the L-1A basic course have been determined, among which the following can be distinguished: a sufficient level of mental abilities, psychological stability, an analytical thinking style and the presence of organizational abilities. Candidate evaluation criteria are proposed. The methodological principles for the further conducting of an expert survey, if necessary, were considered.

Conclusions. The developed multi-level method of psychological study of candidates for training under the reserve officer training program will provide an opportunity to optimize the process of psychological study of candidates for military training under the reserve officer training program.

Keywords: training program for reserve officers, military training of reserve officers, psychological study of citizens of Ukraine, reserve officers.

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.